פופיל ורבוי נפקישו ע"ג חרס • ומשמיע קול כבתחלה ולא בטל ליה ממלאכה דאשונה והוה ליה כבלי שניקב בפחות ממוליא דימון דקי"ל דלא טיהר מטומאתו מטום דרבוי למלאכתו והשתא איתרבו כולהו בטלאכה=טהורה בלא עיבול כדקתני במתני' קמייתא דלאו מבא הוא, ובעיבול=טמא כדלוקמינן תורה אור

בבתרייתא דעיבול משוי לה מבא **ובאהלים נדון** אף בלא עיבול טמא דלתכשיט הוא ולא בעי עיבול והייט דקתני בקמייתא דמקבלין טומאה **ובקטנים** דלקלא עביד, קבולי הוא דלא קביל בלא עיבול כדקתני אין להם עיבול=טהורים, בשלא היה לו עיבול מעולם דלא עבמרה מלאכתן *נטלו עיבולין בין לפני טומאה בין לאחר טומאה טמאים דלא נשתברו כשיעור: **ס"ג לה בס"ב וכל כלי אשר ישב עליו** • ריש' דקרא וכל המשכב וגו' יכול כל כלי במשמע ואפי' אין עשוי לישיבה: **תרקב** • אלא סאה פי' תרי וקב: **ס"ל אשר ישב** מדלא כתיב גבי משכב אשר שכב וגבי מושב אשר ישב וכתיב "ישכב, ישב" משמע שישכב עליו תמיד וישב עליו תמיד במיוחד לשכיבה ולישיבה וגבי משכב נמי דרים ליה התם הכי* דבכל הספרים כתיב והיושב על הכלי אשר ישב עליו וקרא אחר הוא ומפרשים לומר הלמידים מדכתיב היושב על הכלי אשר ישב עליו אתי ישיבות ריבה הכתוב ללמדך דבמיוחד לישיבה קאמר ולא היא דאתי ישיבות דקאמר מוכח לריכי דמפרש התם יושב אע"פ שלא נגע אלא יושב או נתלה ולא נגע ממא דאילטריך למיכתב גבי זב שטומאת כלי בישיבתו ואע"פ שלא נגע ואילטריך גבי טהור נמי שנטמא גם הוא ביושבו עליו אע"פ שלא נגע ועוד בת"כ ולא אההוא קרא קתני לה: **ר' אלעזר אומר במדרסות כו'** • בין בתחלת טומאה לענין שאמרנו דאינו מטמא מדרס למיהוי אב הטומאה בין בסוף טומאה כגון ג' על ג' שנטמאו מדרס למיהוי אב הטומאה ונאלנקו טהור מן המדרס דאמרינן בו עמוד ונעשה מלאכתו הראשונה שהיה ראוי ליושבה והרי עתה אינו ראוי לכך הלכך טהור מן המדרס ואע"ג דאית בכל חד שלש על שלש והוי כלי לקבל טומאה מיהו מתורת אב הטומאה טהור לו: **ואין אומרים** • לענין אב הטומאה של טומאת מת עמוד ונעשה מלאכתו כלומר אם נטמא ונשבר ועמדו ראוי למלאכה בעלמא שאין מענין מלאכה ראשונה, טמא, ולא אמרי' עמוד ונעשה מלאכתו ראשונה וכיון דלא חזי להכי יהא טהור וכ"ש בתחלת טומאה אין אומרים עמוד ונעשה מלאכתו ראשונה דנטמא אם לא יקבל טומאת מת, דהא כלי מעשה כתיב: **אומר כו'** • דאי לא עביד מענין מלאכה ראשונה טהור ועל כרחיך לא איתמר דר' יוחנן אלא לענין שנשבר ונטהרו כדפרישית דליכא לפרושא כי ההיא דמדרסות ומימרא דכלי שאינו עשוי למשא לא יטמא במת דהא כתיב (בחדבר יט) "והזה על האהל ועל כל הכלים": **איפוך קמייתא** • דר' יוסי בר' חנינא ור' יוחנן: **סנדל של בטמה** • שלא ליזוק בפרסותיה בחבים: **למאי חזי** • אי משום בהמה אין תכשיט לבהמה: **מניחו ברגליו** • הוא בעצמו אלמא הואיל ולשם סנדל עשאו אי לאו דראוי לנעילה לא הוה מטמא ליה ר' יוחנן: **איכא ביניייהו דמאים** • לרב לא מטמא דאין ראוי לשתות ורב סיבה אית ליה קסבר אין מוליכין שמן למלחמה לסוך וה"ה בין רב (בין) לר' יוחנן נמי איכא ביניייהו דמאים: **בין ר' חנינא וכו' איכא ביניייהו דיקיר** • כבד ואין ראוי בו לברוח: כדעבד

הואיל וראוי להקישו על גבי חרס, איתמר נמי אמר ר' יוסי בר' חנינא הואיל וראוי להקישו על גבי חרס ר' יוחנן אמר הואיל וראוי לגמע בו מים לתינוק, ור"ש יוחנן לא בעי מעין מלאכה ראשונה *והתניא כלי אשר ישב עליו וגו' *יכול כפה סאה וישב עליה, כפה תרקב וישב עליה יהא טמא: תלמוד לומר (ה) אשר ישב עליו הזב "מי שמיוחד לישיבה יצא זה שאומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו" ר' אלעזר אומר במדרסות אומרים "עמוד ונעשה מלאכתנו" ואין אומרים בטמא מת "עמוד ונעשה מלאכתנו" ור' יוחנן אמר אף אומר בטמא מת עמוד ונעשה מלאכתנו: איפוך קמייתא, ומאי חזית דאפכת קמייתא איפוך בתרייתא? הא שמעינן ליה לרבי יוחנן דבעי מעין מלאכה ראשונה (*דתניא) *סנדל של בהמה של מתכת טמא למאי חזי אמר רב ראוי לשתות בו מים במלחמה ור' חנינא אמר ראוי לסוך בו שמן במלחמה ור' יוחנן אמר בשעה שבורח מן הקרב מניחו ברגליו ורץ על קוצין ועל הברקנים, מאי בין רב לר' חנינא איכא ביניייהו דמאים, בין ר' יוחנן לר' חנינא איכא ביניייהו דיקיר: ולא בעיר של זהב: מאי בעיר של זהב רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ירושלים דדהבא כדעבד

פחות ממוליא רימון מקבל טומאה ועוד קשה לר"י לפי' הקונטרס דלטומאה שהיתה עליהן שלא תפרח מהני שפיר טעמא דהדיוט יכול להחזירו בלא טעמא דראוי להקישו כדאשכחן בפ' שלשה שאכלו (ברכות נ:) גבי מטה דאפי' מפורקת לא פרחה טומאה מינה אא"כ נגנבה או שנכבדה חליה או שחלקוה לחצאין או שנתפיס שאין סופן לחברה ולא איצטריך כלל לטעמא דהקשה אלא לענין לקבל טומאה מכאן ולהבא דהאי טעמא הואיל והדיוט יכול להחזירו לא מהני לקבל בה טומאה כדקתני התם החזירוה מקבלת טומאה מכאן ולהבא ולאביי נמי הוה בעי למימר דמשום דהדיוט יכול להחזירו מקבלין שניהן זוג והעיבול טומאה מכאן ולהבא ורילב"ל הביא ראיה לפי' הקונט' דתניא בתוספתא דמסכת כלים בפ' דשב"ג הטושה זוג למכתשת ולעריסה ולמטפחות תיקוקות ניטלו עיבליהן טהורין משמע דזגין טהורין ולפירוש הקונט' ניחא דטהורין דלא מקבלי טומאה מכאן ולהבא אבל לפר"י קשה אמאי טהורין ור"י הביב דכמה ברייתות יש בתוספתא דפליגי אתי"ס שלנו:

ורבי יוחנן אמר הואיל וראוי לגמע בו מים לתינוק. קשה לרשב"ל דע"כ בלא ייחדו מיירי מדקאמר הואיל וראוי משמע דראוי בעצמו אפי' בלא ייחוד ועוד דביחדו לכך לא הוה פליג ר' יוסי בר' חנינא ועוד דביחדו אפי' לא היה לו עיבול מעולם נמי מקבל טומאה ועוד אי ביחדו מיירי מאי פריך דר' יוחנן אדר' יוחנן הא התם ע"כ מיירי בלא ייחדו דביחדו אפי' במדרסות נמי אין אומרים עמוד ונעשה מלאכתו ולקמן בס"פ המלינו (דף לה: ותס) גבי ניקב כמוליא זית טהור מלקבל בו זיתים ועדיין כלי הוא לקבל בו רימונים ופי' בקונטרס אם ייחדו לרימונים ואי לאו פי' הקונט' דהתם הוה ניחא וי"ל דאפי' לפירוש הקונטרס הכא חזי טפי ע"י גימוע משום דהואיל דמעיקרא הוה כלי גמור וגם עתה הדיוט יכול להחזירו אית לן למימר דע"י דבר מועט שעדיין ראוי לגמוע בו מים חשיב כלי אפי' בלא ייחוד ומ"ד נמי הואיל וראוי להקישו דבעי מעין מלאכה ראשונה אתי שפיר בכל ענין דאפי' לא בעינן בעצמא ייחוד הכא אתי שפיר דלא מהני גמוע מים משום שעומד עדיין למלאכתו ראשונה להחזיר בו העיבול ואומר לו עמוד ונעשה מלאכתו וכ"ש דאי בעינן בעצמא ייחוד דאתי טפי שפיר: **ואין** אומרים בטמא מת עמוד ונעשה מלאכתו • לפירוש הקונט' קשה לר"י למה ליה לאקשויי בריתא דתרקב כיון דלא שייכא למילתיה דר' אלעזר ור' יוחנן אלא נראה לר' יאסף כפירוש ריב"ח אומרים במדרסות עמוד מעל תרקב זה ונעשה מלאכתו שאינו יכול להיות טמא מדרס ע"י שאתה יושב עליו הואיל ואינו מיוחד לכך כדקתני בברייתא ואין אומרים בטמא מת עמוד מגמוע מים בזה הזוג או בזה הסנדל של בהמה ונעשה מלאכתו ליתן בו העיבול כדי להשמיע הקול וליתן סנדל ברגלי הבהמה אלא טמא טומאת מת על ידי הגימוע אע"פ שאינו מיוחד לכך והוי בר קבולי טומאה דחשיב כלי ע"י גימוע מים ור' יוחנן אמר אף אומר כו' דבעינן שיהא ראוי למלאכתו ראשונה ולא מהני ליה מידי לקבולי טומאה מה שראוי למלאכה אחרת אבל הקשה זוג ע"ג החרס והנחת סנדל של בהמה ברגלו כשבורח מן הקרב הוי מענין מלאכה ראשונה ולהכי הוי בר קבולי טומאה ולא שייך למימר ביה עמוד ונעשה מלאכתנו דהייטו נמי מלאכתו: **סנדל** של בהמה של מתכת • ושל עץ אינו ראוי לכל הני דברים דמפרש בסמוך דדרך הבהמה לקלקלו ורבינו שמואל גרים סנדל של בהמה ושל מתכת ומיירי בסנדל של סיידין דלקמן (סי.): **הואיל** וראוי לשתות בו מים במלחמה. וא"ת והא בזוג שלא היה בו עיבול מעולם לא מטמיון משום דחזי לגמוע והכא חשוב כמו זוג שלא היה בו עיבול מעולם דכיון דנעשה לצורך בהמה אינו מקבל טומאה וי"ל דתחלתו נמי עשוי לשתות בו מים במלחמה או לסוך אלא שעיקרו עומד לבהמה ואומר לו עמוד ונעשה מלאכתנו למאן דבעי מעין במלאכה ראשונה: **בשעה** שבורח מן הקרב מניחו ברגליו. תימה א"כ יטמא מדרס ותניא בתוספתא דכלים פרק ביפה ג' סנדלים הם של אדם טמא מדרס של מתכת ושל בהמה טמא טומאת מת משמע אבל מן המדרס טהור: ***ולא** בעיר של זהב. אור"ת דלאו הייטו נושקה כדפי' בקונט' דהא אמרי' בפרק בתרא דסוטה (דף מט:) מאי עטרות כלות עיר של זהב משמע דעשוי הוא בעין עטרה ואע"ג דאמרי' התם בפולמוס של טיטוס גזרו על עטרות חתנים וכלות והכא לא אסרו אלא בשבת אור"ת דדוקא לחתנים וכלות גזרו ולא לשאר בני אדם*): מאן

דבר כלבא שבוע שמע אבוהא אדרא הנאה מכל נכסיה אולא ואיתנסיבא ליה בסיתוא הוה גנו בי תיבנא הוה מנקים לה תיבנא מן מזייה אמר לה אי הואי לי רמינא ליך ירושלים דדהבא והוכירו אחר כך

כ א מיי' פ"ז מה' מאכל ומשקה הלכה ח:

כא ב מיי' פ"ט מה' שבת הלכה ו: סמג לאוין סה טור ושע"א מ"מ סי' שב סעיף ד:

נוסחא באיזו גרסא אומרים "עמוד ונעשה מלאכתנו" אם רק באנכסות

ב- אם אפילו בלומאת מת כגון שקבל לומאת מת ונטבר מתי יטמא לאא:

ג- רק אם יושב מדין מלאכתו ראשונה

ב- אם אפילו אם יושב כל תטמיי אחר

[כלים פ"ב מ"ב]

תת נוסחא

ב"טאמא זאה סנדל של בהמה של מתכת טמא

מבנה

הבקליים בין טמאים הנ"ל

רבינו חננאל

רבא הואיל וראוי להקישו התינוק ע"ג חרס ולהשמיע קול. ר' יוחנן אמר הואיל וראוי לגמע בו מים לתינוק עדיין תורת כלי עליהן ולפיכך עדיין מוטאתו עליהן ואקשינן וכי ר' יוחנן לא בעי (שישא) [שיהא] בכלי המשמש מעין מלאכתו [והתניא] והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב יטמא יכול כפה סאה וישב עליה כפה כו' עד ור' יוחנן אמר בטומאת מת עמוד ונעשה מלאכתנו הנה בפי' ר' יוחנן אמר כי אין הכלי מקבל טומאה אלא אם הוא ראוי למלאכתו שנעשה בו ואיפך קמייתא ואימא ר' יוחנן אמר הואיל וראוי להקישו ע"ג חרס משום דשמעינן ליה לר' יוחנן בהדיא דבעי מעין מלאכתו ראשונה דתניא סנדל של מתכת של בהמה טמא ואסרינן למאי חזית [רב] אמר חזי לשתות מים. ר' חנינא אמר ראוי לסוך בו שמן ר' יוחנן [אמר] ראוי להניחו ברגליו כשבורח ורץ על הקוצין ועל הברקנים הנה שמענו לר' יוחנן דבעי מעין מלאכתו ראשונה כשם שמחחלה למנעל הרגל כך באחרונה: מתניתין ולא תצא אשה בעיר של זהב. מאי עיר של זהב. ירושלים דדהבא

רב נסים גאון

עינבל: מאי עיר של זהב אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן ירושלים דדהבא כי דעביד לה (ר' יוחנן) [ר"ש] לדיבתהו תמצא בסס' נדרים בפרק הנודר מן המבושל (ד' נ) ר' עקיבא איקרשא ליה ברתיה

[מפני שיש להן שמתה בהן ועי' תוס' גיטין ז. ד"ה עטרות]

[ל"ל דתנן]

*רש"י מביא ג' אחרת וזו וחזו

הגהות הב"ח

(ה) גמ' תלמוד לומר וכל הכלי אשר ישב:

[שייך במשנה דלעיל מ.]